

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

КАФЕДРА ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВИХ
ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ

Матеріали всеукраїнської
науково-практичної конференції

м. Харків, 15 квітня 2016 року

У двох томах

Том 1

Харків
«Право»
2016

УДК 347.963
ББК 67.72
П78

Редакційна колегія:

професор Л. М. Москвич (голова);
асистент А. В. Лапкін;
асистент І. В. Юревич;
асистент Я. О. Ковальова;
асистент Ю. О. Ремескова

Відповідальність за зміст тез несуть автори.

Проблеми реформування прокуратури : матеріали всеукр. наук.-
П78 практ. конф. (Харків, 15 квіт. 2016 р.) : у 2 т. / редкол.: Л. М. Москвич
(голова), А. В. Лапкін, І. В. Юревич та ін. – Т. 1. – Х. : Право, 2016. –
224 с.

ISBN 978-966-937-018-1

ISBN 978-966-937-020-4 (т. 1)

Збірник містить матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми реформування прокуратури», яка відбулася 15 квітня 2016 року у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за участю відомих вітчизняних науковців у галузі теорії прокурорської діяльності, практичних працівників органів прокуратури та суду. До збірника включено доповіді учасників конференції з різноманітних аспектів організації і діяльності прокуратури.

Для науковців, викладачів та студентів юридичних навчальних закладів, практичних працівників органів прокуратури, суду, інших правоохоронних органів, адвокатів та усіх, хто цікавиться проблемами прокуратури.

УДК 347.963

ББК 67.72

ISBN 978-966-937-020-4 (т. 1)
ISBN 978-966-937-018-1

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2016
© Оформлення. Видавництво «Право»,
2016

напрями безпосередньої діяльності. Втім, даний термін у ст. 121 Конституції України та ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» (2014 р.) значиться лише в гіпотезах, а в самих диспозиціях міститься перелік напрямів прокурорської діяльності. Тому з метою усунення суперечностей щодо функціональної складової прокуратури доречним було б до тексту ст. 2 Закону України «Про прокуратуру» включити дефінітивне визначення терміну «функції прокуратури» – це визначені в Конституції України та цьому Законі напрями діяльності прокуратури, що спрямовані на забезпечення утвердження законності і правопорядку в державі, визначають характер повноважень і компетенцію прокурорів». Таке визначення відповідає цілям (утвердження верховенства закону) та завданням (захист прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави) прокуратури, а також сприятиме унеможливленню неоднозначного юридичного трактування цього поняття на практиці.

Необхідність конституційного закріплення правозахисної направленості прокурорської діяльності, а також законодавчої регламентації термінів «прокуратура України» та «функції прокуратури» мають стати базовими основами оптимізації функціональних засад прокурорської діяльності.

Рожнов О. В.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу Національного юридичного університету України імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВА КОНСТРУКЦІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОКУРОРОМ ПРЕДСТАВНИЦЬКОЇ ФУНКЦІЇ В СУДІ

Цивільне процесуальне законодавство і юридична наука тривалий час традиційно розглядали інститут участі прокурора як найважливіший елемент цивільного процесу і як гарантію законності та правопорядку. Лише в подальшому почала переважати думка, згідно з якою функція прокурора в цивільному процесі як органу, що здійснює нагляд за судовою діяльністю, несумісні з незалежністю судової влади і правом сторін на судовий захист.

Конституція України 1996 р. по-новому визначила функції прокуратури в цивільному процесі. Так п. 2 ст. 121 Конституції закріплює за прокуратурою здійснення функції представництва в суді інтересів держави або громадянина, якою, як зазначено в Рішенні Конституційного суду від 8 квітня 1999 р. по справі № 1–1/99, треба розуміти правовідносини, в яких прокурор, реалізуючи окреслені Конституцією та законами України повноваження, вчиняє в суді процесуальні дії з метою захисту інтересів зазначених суб'єктів.

Законом України від 14.10.2014 р. «Про прокуратуру» (далі – Закон), законодавець значно звузив повноваження прокурора щодо представництва в суді та спробував привести діяльність прокурора у відповідність з Конституцією України. Хоча законодавцю і вдалося знайти, на наш погляд, правову конструкцію, що звузила діяльність прокурора в цивільному процесі до меж, сумісних з принципами правової держави і правом сторін на судовий захист, Закон не вирішив всіх питань, пов'язаних з регламентацією правового становища прокурора.

Представництво прокурором інтересів громадянина або держави в суді полягає у здійсненні процесуальних та інших дій, спрямованих на захист інтересів громадянина або держави, у випадках та порядку, встановлених законом (ч. 1 ст. 23 Закону). З метою представництва інтересів громадянина або держави в суді прокурор в межах повноважень, визначених законом, звертається до суду з позовною (заявою), бере участь у розгляді справ за його позовами, а також може вступити за своєю ініціативою в справу, провадження в якій відкрито за позовом інших осіб, на будь-якій стадії її розгляду, подає апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення Верховним Судом України, про перегляд судового рішення за ново виявленими обставинами (ч. 2 ст. 45 ЦПК України).

Прокурор здійснює представництво в суді інтересів громадянина (громадянина України, іноземця або особи без громадянства) у випадках, якщо така особа не спроможна самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист (ч. 2 ст. 23 Закону). Прокурор здійснює представництво в суді законних інтересів держави у разі порушення або загрози порушення інтересів держави, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого

самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу (ч. 3 ст. 23 Закону).

Прокурор, який звертається до суду з метою представництва інтересів громадянина або держави в суді (незалежно від форми, в якій здійснюється представництво), повинен обґрунтувати наявність підстав для здійснення такого представництва, передбачених частинами другою або третьою статті 23 Закону (п. 2 ч. 3 ст. 45 ЦПК України). Прокурор здійснює представництво інтересів громадянина або держави в суді виключно після підтвердження судом підстав для представництва. У разі підтвердження судом наявності підстав для представництва прокурор користується процесуальними повноваженнями відповідної сторони процесу. Наявність підстав для представництва може бути оскаржена громадянином чи його законним представником або суб'єктом владних повноважень (ч. 4 п. 2, 3 ст. 23 Закону).

Прокурор самостійно визначає форму представництва інтересів громадянина або держави в суді і відповідно повинен обґрунтувати підстави для здійснення такого представництва. Так, звертаючись до суду з позовом (заявою) прокурор в позовній заяві (заяві) повинен зазначити підстави такого звернення; ініціюючи перегляд судових рішень у справах, в яких прокурор не брав участь, підстави такого звернення повинні зазначатися у апеляційній, касаційній скарзі, заяві про перегляд судового рішення Верховним Судом України, про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами; вступаючи у справу порушену за позовом (заявою) іншої особи, на будь-якому етапі провадження прокурор зобов'язаний обґрунтувати наявність підстав для здійснення такого представництва у письмовій заяві адресованій суду.

Загальним наслідком невиконання прокурором вимог щодо надання суду обґрунтування наявності підстав для здійснення представництва інтересів громадянина або держави в суді є застосування положень, передбачених ст. 121 ЦПК України (залишення позовної заяви без руху, повернення заяви) (п. 2 ч. 3 ст. 45 ЦПК України).

Процесуальний статус прокурора як особи, яка бере участь у справі, пов'язується з підтвердженням судом підстав для представництва. Ні ЦПК України, ані Закон не передбачають процедури та форми підтвердження чи непідтвердження судом підстав для представництва. На наш погляд, підтвердженням судом підстав для представництва буде: ухвала судді про відкриття провадження у справі за позовом (заявою) прокурора; ухвала

судді-доповідача про відкриття апеляційного (касаційного) провадження за скаргою прокурора, який не брав участь у справі; ухвала судді-доповідача про відкриття провадження про перегляд судового рішення Верховним Судом України за заявою прокурора; ухвала судді про відкриття провадження за нововиявленими обставинами, за заявою прокурора, який не брав участі у справі.

Про відсутність у прокурора підстав для представництва в суді інтересів громадянина або держави свідчить: ухвала судді про повернення позовної заяви (заяви) прокурора (заяву від імені позивача подано особою, яка не має повноважень на ведення справи п. 3 ч. 3 ст. 121 ЦПК України); ухвала судді-доповідача про повернення апеляційної (касаційної) скарги прокурору (заяву від імені позивача подано особою, яка не має повноважень на ведення справи п. 3 ч. 3 ст. 121 ЦПК України); ухвала судді-доповідача про повернення заяви прокурора про перегляд судового рішення Верховним Судом України (заяву подано особою, яка немає права на подання такої заяви п. 2 ч. 4 ст. 359 ЦПК України); ухвала про повернення заяви прокурора про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами (заяву від імені позивача подано особою, яка не має повноважень на ведення справи (п. 3 ч. 3 ст. 121 ЦПК України).

Така конструкція реалізації прокурором представництва інтересів громадянина або держави в цивільному процесі полягає в тому, що участь прокурора має носити допоміжний характер з метою забезпечення «справедливого балансу» між сторонами.

Розсоха К. О.,

аспірант кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ КОРОЛІВСТВА ІСПАНІЯ ТА УКРАЇНИ

Феномен корупції полягає в тому, що виникнення цього соціального явища можливе у будь-якому суспільстві, оскільки воно зумовлене особливістю людської природи та недосконалістю інститутів влади. Новітня